

Vrijheid

Uitleg

Op 5 mei is het Bevrijdingsdag. We vieren dan dat we in 1945 werden bevrijd van de Duitse bezetter. Ook staan we stil bij het belang van vrijheid en de kwetsbaarheid ervan in het algemeen. Wij helpen je graag om je studenten bewust te maken van het belang van vrijheid.

Via deze lesbrief brengen we studenten in aanraking met verhalen en beelden rondom het thema vrijheid. Hoe geven mensen betekenis aan vrijheid? Ook laten we studenten nadenken over wat vrijheid voor hen zelf betekent en nodigen we ze uit om hier op een creatieve manier vorm aan te geven. Bijvoorbeeld via een gedicht, tekening of tekst.

De lesbrief biedt materiaal voor 1 of 2 lessen en bestaat uit de volgende onderdelen:

- je introduceert het onderwerp Bevrijdingsdag en vrijheid;
- (optioneel) je laat studenten een braindump houden over vrijheid;
- je maakt met de klas een woordweb over vrijheid;
- je leest en bekijkt met je studenten een aantal teksten en/of beelden die met vrijheid te maken hebben;
- je bespreekt met elkaar de teksten en beelden;
- je studenten bedenken wat vrijheid voor hen betekent en werken dit uit in een creatieve vorm;
- (optioneel) je bespreekt de verschillende creatieve uitwerkingen in de klas na.

De verschillende onderdelen van de les staan in een PowerPointpresentatie. Je kunt zelf bepalen of je alle onderdelen van de lesbrief uitvoert of dat je met een paar onderdelen aan de slag gaat. Ook kun je sommige onderdelen inkorten of uitbreiden. We doen hiervoor suggesties in de paragraaf lesopbouw. Je kunt zelf bepalen of je les 2 (de nabespreking) ook uitvoert.

Doelen

- studenten kunnen uitleggen wat we vieren op Bevrijdingsdag;
- studenten kunnen uitleggen wat het woord vrijheid inhoudt en wat het voor hen betekent;
- studenten kunnen het belang van vrijheid uitleggen;
- studenten kunnen voorbeelden geven van hoe mensen vrijheid ervaren;
- studenten kunnen hun betekenis van vrijheid in een creatieve vorm uitwerken.

Benodigheden

- PowerPointpresentatie 'Vrijheid'.
- Werkblad 'Vrijheid'.
- Bij afstandsonderwijs: online communicatieplatform (zoals Teams) waarop je een PowerPointpresentatie kunt delen.
- Bij fysieke les: smartboard of beamer.
- Papier en pen of potlood.

Lesopbouw

Les 1

1. Toon **sheet 1** en leg uit dat de les in het teken van vrijheid staat. Noem de aanleiding hiervan: Bevrijdingsdag. Vertel de studenten dat op 4 mei de Nationale dodenherdenking is, waarbij we alle Nederlanders herdenken die sinds de Tweede Wereldoorlog stierven in oorlogssituaties en bij vredesoperaties. Om 20:00 uur is iedereen in Nederland twee minuten stil en worden er kransen en bloemen gelegd. Op 5 mei vieren we Bevrijdingsdag. Op deze nationale feestdag vieren we ieder jaar dat we in 1945 werden bevrijd van de Duitse bezetter. Op de nacht van 4 op 5 mei wordt het bevrijdingsvuur aangestoken en wordt de vlag, die op 4 mei halfstok hangt, omhoog gehesen. Dit zijn twee symbolen van de bevrijding. Op 5 mei zelf worden er festivals en concerten gehouden om zo de vrijheid te vieren.

Leg bij sheet 1 ook uit aan je studenten wat het doel is van deze les, namelijk ontdekken wat vrijheid voor mensen betekent en wat vrijheid voor henzelf betekent. Vertel je studenten dat ze hun betekenis van vrijheid op een creatieve manier gaan uitwerken. Bijvoorbeeld via een gedicht, tekening of tekst. Benoem ook op hoofdlijnen het verloop van de les (zie paragraaf uitleg).

2. Toon **sheet 2** en leg uit dat jullie gezamenlijk een woordweb gaan maken over het onderwerp 'vrijheid':
 - Geef je studenten om de beurt het woord om input te geven voor het woordweb. Hiervoor kunnen ze eventueel hun eigen braindump gebruiken (zie tip). Nodig studenten uit steeds iets nieuws in te brengen. Als studenten niets nieuws toe te voegen hebben mogen ze 'passen'.
 - Jij noteert in de PowerPoint de woorden die je studenten noemen door de woorden om het woord 'vrijheid' te typen.
 - Geef alle studenten een beurt om iets nieuws in te brengen.

Neem hier 10 minuten de tijd voor.

#tip

Als je voldoende tijd hebt, kun je je studenten ook eerst voor zichzelf een braindump laten maken. Ze mogen daarbij alles opschrijven wat ze op dat moment over het onderwerp vrijheid kunnen bedenken. Dit mag in steekwoorden, zinnen en tekeningen. Geef studenten hier 2 minuten de tijd voor.

3. Toon **sheet 3** en geef aan dat jullie verschillende teksten en beelden over vrijheid gaan lezen en bekijken. Bedenk van tevoren of je je studenten alleen zelfstandig, of ook nog in groepjes of als duo met de teksten en beelden aan de slag laat gaan. Bepaal ook wie welke bron of tekst krijgt. Zie de lestip voor suggesties.

Voorbeeld 1: het spoken word van [Reinaldus/Dichtwater](#)

Voorbeeld 2: het gedicht van [Jules Deelder](#)

Voorbeeld 3: de tekst '3 mei' van [Anne Frank](#)

Voorbeeld 4: de column van [Ellen Deckwitz](#)

Voorbeeld 5: het Nationaal Monument Kamp Westerbork van [Ralph Prins](#)

Voorbeeld 6: de cartoon van [Kamil Jerzyk](#)

Laat je studenten voor zichzelf antwoord geven op de volgende vragen over de teksten en beelden:

- Wat heeft deze tekst of dit beeld met vrijheid te maken?
 - Markeer of omcirkel de tekst of de beelden waaruit dit blijkt.
- Wat betekent vrijheid voor de maker?
 - Leg met behulp van de tekst of het beeld uit hoe je dit weet.
- Wat wil de maker met deze tekst of het beeld bereiken, denk je?

Geef studenten hier in totaal 20 minuten de tijd voor.

#tip

- Heb je weinig tijd? Besluit dan om twee of drie voorbeelden te kiezen en deze direct klassikaal te bespreken aan de hand van de vragen. Je kunt stap 4 daarna overslaan.
- Heb je meer tijd? Maak dan groepjes in de klas en verdeel de beelden en teksten over de groepjes. Laat studenten hun tekst of beeld dan eerst zelfstandig lezen of bekijken er daarna in hun groepje bespreken.

4. Toon **sheet 4**. Bespreek de teksten en de beelden klassikaal na. Toon de tekst of het beeld door op de link in de PowerPoint te klikken. Laat de studenten met die tekst of dat beeld daarna vertellen over het werk. Nodig studenten ook uit om op elkaar te reageren, door bijvoorbeeld te vragen of er studenten zijn die een andere interpretatie hebben en daarvoor bewijs in het voorbeeld willen aanleveren.

Interpretatievoorbeelden van de teksten en beelden:

Voorbeeld 1: het spoken word van [Reinaldus/Dichtwater](#):

Deze spoken word gaat erover dat niet iedereen even vrij is vanwege racisme. Dichtwater noemt bijvoorbeeld de namen van George Floyd, Mitch Henriquez, Michael Brown en Eric Garner, mannen van kleur die door politiegeweld om het leven zijn gekomen. Dichtwater vraagt zich in het eerste deel af waarom racisme nog steeds kan gebeuren in een vrije maatschappij. Voor hem is er pas echt vrijheid als iedereen gelijke kansen heeft, dan zal 'de wereld bloeien in alle kleuren die zij rijk is'. Om dat waar te maken roept hij met deze spoken word de lezer op om zich uit te spreken tegen racisme. Wat vinden je studenten van de oproep van Dichtwater om je uit te spreken tegen racisme?

Voorbeeld 2: het gedicht van [Jules Deelder](#):

Jules Deelder beschrijft hoe vrijheid voor hem voelt, door het te vergelijken met vliegen: 'al vliegend ben ik vrij'. Vrijheid is voor hem een situatie waarin hij gewoon bestaat en zich niet druk maakt om alledaagse dingen ('Niets te willen/ Niets te weten/ Niets te moeten/ dan er zijn'). Deelder wilde zijn eigen werk liever niet uitleggen, maar wilde vooral de lezer aansporen zijn of haar eigen interpretatie van de tekst te vormen. Hoe interpreteren je studenten het gevoel dat hij beschrijft?

Voorbeeld 3: de tekst '3 mei' van [Anne Frank](#):

Anne Frank schreef dit dagboekfragment in een tijd dat haar vrijheid heel beperkt was. Ze moest zich schuilhouden op een onderduikadres om niet opgepakt te worden. Maar voor Anne Frank zat vrijheid niet per se in haar bewegingsvrijheid, maar in haar hoofd. Ze beschouwt haar onderduiken als een 'avontuur, dat romantisch en interessant is'. Het lijkt wel alsof ze met deze tekst zichzelf ook moed inpraat, dat 'de bevrijding nadert' en dat er geen reden is om wanhopig te zijn. Hebben je studenten zich wel eens in hun hoofd beperkt gevoeld in hun vrijheid en hoe gingen ze hiermee om?

Voorbeeld 4: de column van [Ellen Deckwitz](#):

Deckwitz herkent zichzelf in de ervaring van haar neef, die zich het meest vrij voelt wanneer hij alleen is. Ze beschrijft dat ze zo erg bezig is met anderen om 'zo min mogelijk overlast te veroorzaken' dat ze (net als haar neef) bijna niet meer weet wat ze zelf denkt of vindt. Vrijheid lijkt voor Deckwitz dan ook een situatie te zijn waarin ze juist geen rekening hoeft te houden met de ander. Zoals haar neef zegt: 'je bent toch het meest jezelf in je eentje'. Wanneer voelen jouw studenten zich het meest zichzelf en wat zegt dat over vrijheid?

Voorbeeld 5: het monument Kamp Westerbork van [Ralph Prins](#):

Het Nationaal Monument Westerbork is een oorlogsmonument gemaakt door oud-gevangene Ralph Prins. Kamp Westerbork was een plek van waaruit veel gevangenen op treintransport naar concentratiekampen werden gezet, waarnaar Prins met de treinrails verwijst. Dat de rails op het einde naar boven gebogen zijn, vatten sommigen op als symbool van wanhoop en verwoesting. Maar je kunt de manier waarop ze de hemel in leiden ook zien als teken van vrijheid. Hoe zien jouw studenten deze symboliek?

Voorbeeld 6: de cartoon van [Kamil Jerzyk](#):

Symboliseert deze cartoon overheersing of opstand? Het lijkt of de massa figuren passief het hoofd voorovergebogen houden terwijl de reusachtige verschijning in het midden (een oog?) hen overziet. Of was deze figuur eerst net als de anderen en heeft hij zich als eerste losgebroken? Hoe dan ook: vrijheid, zo lijkt tekenaar Kamil Jerzyk te suggereren, betekent dat je over jezelf kunt beslissen. Hoe zien jouw studenten dit?

Na afloop van de inhoudelijke bespreking, vraag je je studenten welk voorbeeld ze het meest is bijgebleven en waarom.

Neem hier 15 minuten de tijd voor.

5. Toon **sheet 5** en leg uit dat studenten nu zelf aan de slag mogen met het onderwerp vrijheid. Geef ze de opdracht om via een gedicht, tekening, foto, spoken word, column of een andere vorm duidelijk te maken wat vrijheid voor hen betekent. Ze volgen hiervoor de stappen op het werkblad. Je kunt je studenten alvast in de les aan de slag laten gaan en ze er verder thuis aan laten werken, maar je kunt de opdracht ook direct als huiswerk meegeven. Als je de creatieve uitwerkingen van je studenten in een tweede les wilt nabespreken, is het handig om de lesopties voor les 2 alvast te bekijken. Je kunt je studenten dan vertellen hoe zij hun werken moeten inleveren en wat jullie in de volgende les gaan doen.

Les 2

6. Je kunt de creatieve uitwerkingen op verschillende manieren nabespreken:

– Bij fysiek onderwijs (**sheet 6**):

- Vraag je studenten hun creatieve uitwerking op te hangen of te tonen in de klas. Je kunt bijvoorbeeld alle werken aan de muren in de klas ophangen.
- Vraag elke student om voor zijn of haar uitwerking in 30 seconden te pitchen wat vrijheid voor hem of haar betekent en hoe je dat in het werk terugziet.
- Laat je studenten door de klas lopen en de verschillende uitwerkingen in de klas bekijken. Vraag ze om voor zichzelf een top-3 te maken.

- Laat je studenten op een briefje hun naam en top-3 noteren en verzamel alle briefjes.
 - Bespreek de uitwerkingen na door een aantal studenten te vragen waarom ze een bepaald werk op nummer 1 hebben gezet. Zorg dat je bij de bespreking verschillende werken aan bod laat komen.
- Bij online onderwijs of fysiek onderwijs (**sheet 7**):
- Vraag de studenten hun creatieve uitwerking naar jou te mailen.
 - Plaats de uitwerkingen van je studenten op aparte sheets in de PowerPoint.
 - Bespreek de uitwerkingen van je studenten één voor één. Vraag elke student om voor zijn of haar werk in 30 seconden te pitchen wat vrijheid voor hem of haar betekent en hoe die betekenis in het werk is terug te zien.
 - Geef voorafgaand aan de pitches aan dat elke student jou na afloop een mailtje stuurt en daarin aangeeft welke creatieve uitwerking hem of haar het meest is bijgebleven en waarom.

#tip

- Heb je weinig tijd? Dan kun je deze stap natuurlijk ook overslaan.
- Wij zijn natuurlijk erg benieuwd naar het werk van je studenten. Via communicatie@uitgeverij-deviant.nl kun je de creaties van je studenten met ons delen. Als je studenten er akkoord mee zijn, kunnen we de werken ook via onze socials delen. Zo kan heel Nederland zien welke betekenis jongeren in Nederland aan vrijheid toekennen.